

Dumitrița FLOREA

**ELEMENTE DE DREPT
INTERNĂȚIONAL**

**LUMEN
2017**

ELEMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL
Dumitrița FLOREA

Copyright Editura Lumen, 2017
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FLOREA, DUMITRIȚA

Elemente de drept internațional / Dumitrița Florea. - Iași :
Lumen, 2017

ISBN 978-973-166-470-5

CAPITOLUL I

Noțiunea și trăsăturile caracteristice ale dreptului internațional

I.1. Obiectul de reglementare al dreptului internațional public

În realitatea vieții sociale oamenii intră în diferite raporturi, potrivit poziției pe care o dețin în cadrul organismului social și potrivit intereselor proprii. În calitatea lor de cetățeni ei trebuie să-și desfășoare aceste raporturi în conformitate cu normele de conduită socială în cadrul cărora normele juridice stabilite de organele abilitate ale statului ocupă un loc central, dreptul având un important rol normativ regulator al raporturilor sociale.

Dacă în cadrul intern al unui stat situația se prezintă relativ simplu, statul ca putere unică având dreptul de a edicta normele de conduită ale cetățenilor săi, a căror aplicare se asigură la nevoie prin forța de constrângere de care dispune, problema raporturilor dintre diferitele entități ale societății internaționale se pune în termeni relativ diferiți.

În viața internațională nu există un organ suprem, deasupra statelor, ca principale entități ale societății internaționale, care să stabilească reguli obligatorii cărora statele și cetățenii acestora să li se supună. Raporturile dintre state, după cum spunea și marele jurist și diplomat român Nicolae Titulescu, sunt raporturi de coordonare, și nu de subordonare¹.

Situația se explică prin existența, din punct de vedere juridic, a suveranității statelor, potrivit căreia acestea nu se supun în raporturile dintre ele unei autorități superioare. Statele

¹ S. Scăunaș, *Drept internațional public*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 7.

stabilesc însă, în cadrul cooperării dintre ele, principii, norme și structuri instituționale în diferite domenii, ca expresie a solidarității și intereselor lor comune.

Dezvoltarea politică, economică și socială a societății umane, constituirea de state centralizate au pus încă în antichitate problema existenței unor reguli care să guverneze relațiile dintre state, să stabilească bazele relațiilor dintre ele și limitele în care acestea pot acționa.

Asemenea reguli au apărut de-a lungul istoriei în procesul de coexistență dintre diferite state și s-au dezvoltat concomitent cu evoluția generală a societății, care a determinat o tot mai mare complexitate a relațiilor dintre state, nevoia unor contacte tot mai frecvente între acestea, probleme tot mai complicate de rezolvat.

Astfel se face că, spre deosebire de dreptul intern, care reglementează relațiile sociale în cadrul statelor, *obiectul dreptului internațional îl formează în principal relațiile dintre state, care reprezintă domeniul cel mai cuprinzător al relațiilor internaționale*².

Inspirându-se în general din dreptul intern al statelor, unde diferitele ramuri ale sale au ca obiect instituirea ori sancționarea unui sistem de raporturi corespunzătoare nevoilor sociale la un moment dat, dreptul internațional public răspunde nevoii de a reglementa relațiile dintre state și de a satisface nevoile comune ale membrilor societății internaționale. Dar cum orice drept reprezintă o reflectare a societății care i-a dat naștere, tot astfel și dreptul internațional public constituie acel ansamblu de norme juridice care guvernează funcționarea societății internaționale.

Nu toate relațiile internaționale formează, însă, obiectul de reglementare al dreptului internațional public. Pot exista, astfel, relații politice care să nu fi dobândit un caracter juridic,

² D. Mazilu, *Drept internațional public*, ed. a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 91.

negăsindu-și încă o expresie în norme de drept internațional elaborate din acordul dintre state, după cum statele pot să participe la relații internaționale cu caracter juridic nu în calitate de purtătoare ale puterii de stat, ci ca subiecte de drept civil (în contracte, de exemplu, pe care să le încheie cu persoane fizice în deplină egalitate, cu drepturi și obligații corelative).

Se poate face astfel o distincție între:

- relațiile internaționale, care pot avea caracter politic, juridic, economic, cultural, sportiv etc.;

- relațiile juridice internaționale, prin care părțile stabilesc obligații și drepturi reciproce, care pot fi de drept internațional sau de drept intern (de exemplu, un tratat economic cuprinde norme de drept internațional public, dar unele acorduri, aranjamente concrete sau contracte se încheie pe baza unor reguli de drept intern);

- relațiile de drept internațional, în care statele apar ca purtătoare ale suveranității

În consecință, pentru a fi guvernate de normele dreptului internațional relațiile dintre state trebuie să fie, în ce privește conținutul lor, relații în care acestea să fie purtătoare ale suveranității lor.

Alături de relațiile dintre state, dreptul internațional mai are drept obiect și relațiile care se crează între state și alte subiecte de drept internațional (organizațiile internaționale, de exemplu, sau relațiile dintre acestea din urmă).

Dreptul internațional public contemporan având un caracter universal, obiectul său îl constituie relațiile dintre toate statele lumii, indiferent de mărimea sau puterea lor ori de regiunea de pe glob în care sunt situate³.

Dreptul internațional public constituie un ansamblu de norme juridice care guvernează raporturile care se stabilesc în cadrul societății internaționale.

³ S. Scăunaș, op.cit., 2002, p. 8.

Investigarea acestui domeniu impune unele clarificări vizând dreptul internațional și ramurile acestuia. Ca orice ramura de drept, dreptul internațional are ca obiect de reglementare anumite relații sociale (interumane).

Dreptul internațional cuprinde **două ramificații tradiționale**:

- Dreptul internațional public.
- Dreptul internațional privat.

Dreptul internațional privat reglementează relațiile dintre persoanele fizice și juridice aparținând unor entități statale diferite și are ca obiect de investigare și cercetare conflictele de legi, condiția juridică a străinului, conflictele de jurisdicții.

Ansamblul statelor și al altor entități angajate în raporturi pe plan internațional (organizațiile internaționale guvernamentale etc.), guvernate de normele **dreptului internațional public**, formează societatea sau comunitatea internațională. Procesul de constituire și de aplicare a normelor dreptului internațional public în cadrul comunității internaționale reprezintă ordinea juridică internațională.

În literatura și practica de viață internaționale se poartă o amplă dezbateră pe seama conceptului de drept internațional. Reglementările menționate (dreptul internațional public și privat) nu sunt cu adevărat internaționale, deoarece nu reprezintă expresia voinței unui legiuitor mondial, o asemenea autoritate lipsind.

În literatură și practică s-au propus mai multe formulări, dintre care reținem definiția dată de dicționarul terminologic de drept internațional.

Astfel termenul de „drept internațional” reprezintă un ansamblu de reguli juridice care sunt obligatorii pentru statele independente pentru diferite organizații internaționale, în raporturile lor mentale.

Un cunoscut autor de drept internațional Grigore Geamănu, definea dreptul internațional ca fiind un ansamblu de norme care exprima voința statelor și reglementează relațiile dintre ele, fiind susceptibile de a fi aduse la împlinire, la nevoie, prin exercitarea constrângerii în mod individual sau colectiv. Aceasta constrângere se exercita prin intervenția unor organizații internaționale (cum este O.N.U.), abilitată conform Cartei O.N.U., prin art 1, care-i conferă acest drept⁴.

Normele juridice de drept internațional sunt chemate să reglementeze relațiile dintre subiectele dreptului internațional public, relații de colaborare sau de lupta. De aceea, dreptul internațional public actual cuprinde pe lângă norme și principii care asigura colaborarea pașnica între state și reguli de purtare a războiului⁵.

Dreptul internațional public prezintă anumite **particularități** impuse de natura relațiilor pe care le reglementează. Aceste particularități se sintetizează astfel:

- Particularitățile privind modul de elaborare a normelor dreptului internațional public, asigurat de faptul că până în prezent, în comunitatea internațională, nu există un organ legislativ centralizat, care să elaboreze și să adopte norme de drept internațional public. Normele de drept internațional public sunt create (cum am mai spus) de subiectele sale și în primul rând, de state. Rezultă că cei care crează aceste norme sunt și destinatarii acestora.

- Există unele particularități privind conținutul normelor de drept internațional public. Aceste norme au un conținut mai puțin precis decât normele interne. Ele stabilesc mai mult obligații de mijloace, decât de rezultat.

Normele de drept internațional public cuprind mai rar elemente de sancțiune, pentru că este un drept de colaborare.

⁴ G. Geamănu, *Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*, Ed. Academiei, București, 1977, p. 278.

⁵ H.L.A. Hart, *The Concept of law*, Ed. Clarendon Press, 1961, p. 165-166.

În acest sens, în doctrina dreptului internațional public s-a atras atenția că această ramură de drept are un caracter coordonator și unul subordonator.

Normele de drept internațional public se bazează pe egalitatea suverană a statelor, fiind obligatorii numai pentru participanții la relațiile internaționale, care le-au recunoscut și s-au obligat să le respecte.

- Dreptul internațional public consacră o jurisdicție internațională cu competență facultativă, spre deosebire de cea a dreptului intern care este generală și obligatorie.

- Unele particularități vizează subiectele dreptului internațional public (statul și organizațiile internaționale).

Obligativitatea normelor de drept internațional public este încă pusă sub un semn de mare incertitudine. Deși ordinea juridică internațională este imperfectă și incompletă, dreptul internațional public face parte dintr-un fenomen juridic și nu moral. Nici un stat nu neagă existența dreptului internațional public ca o ramură de sine stătătoare, și toate statele recunosc necesitatea lui ca o condiție de ordin internațional, pentru menținerea păcii și securității în lume.

Este o condiție ce se desprinde și din analiza jurisprudenței, fiind confirmată energic și de autorii de specialitate.

Obiectul dreptului internațional public îl reprezintă relațiile dintre state și celelalte subiecte de drept internațional public, stabilind drepturi și obligații, competențele acestora și răspunderile față de actele și faptele săvârșite.

Dreptul internațional public nu este o categorie statică, abstractă. Orice modificare care intervine în societatea internațională se reflectă în prevederile sale, dreptul internațional public fiind și un instrument al politicii internaționale. În comunitatea internațională contemporană asistăm la un fenomen de disociere, manifestat în tendința de dezagregare a federațiilor de state, în centrul și estul Europei

(Iugoslavia, U.R.S.S), urmat de formarea unor state independente (Serbia, Slovenia, Croația, Macedonia, Bosnia-Herțegovina, Ucraina etc.) sau a unor alte forme de comunitate (C.S.I). Pe de altă parte, în vestul Europei, statele bazate pe similitudini politice sau economice tind să se reunească în cadrul unor structuri organizaționale integrate, cum este Uniunea Europeană. Aceste fenomene au, în planul ordinii juridice internaționale, o serie de **consecințe**:

- a. schimbarea configurației subiectelor dreptului internațional public, prin dispariția vechilor „actori” (federatii etc.) și apariția altora (state independente, confederații, organizații guvernamentale);
- b. apariția unor noi norme ale dreptului internațional public, ca urmare a încheierii, în această perioadă, a unui mare număr de tratate internaționale;
- c. formarea unor noi reguli cutumiare, ca rezultat al practicii recente a statelor în cadrul relațiilor internaționale;
- d. conturarea unor noi ramuri ale dreptului internațional public, concretizare a intereselor statelor față de domenii de actualitate: dreptul păcii, dreptul mediului, dreptul dezvoltării, dreptul spațial, dreptul internațional al drepturilor omului etc.

I.2. Fundamentul juridic al dreptului internațional

Fundamentul juridic al dreptului internațional în constituie acordul de voință al statelor suverane care compun la un moment dat societatea internațională.

În lipsa unor autorități publice cu atribuții legislative, administrative și judecătorești suprastatale, prin intermediul cărora să se adopte norme juridice și să se impună respectarea lor, forța obligatorie a dreptului internațional se întemeiază pe acordul de voință al statelor. Statele membre ale societăților

internaționale, determinate de interesele lor comune și de nevoia de a conviețui cu alte state în raporturi de interdependență, acceptă în principiu că o sumă de norme și de principii obligatorii este absolut indispensabilă pentru a le regla conduita și a evita pe această cale o stare de anarhie care le-ar prejudicia existența și interesele.

Statele în condiții de deplină egalitate în drepturi și pe baza liberului lor consimțământ, într-un proces de coordonare, de punere de acord a voinței lor, crează norme juridice care duc la formarea dreptului internațional. Caracterul coordonator al voinței statelor stă la baza obligativității dreptului internațional, a aplicării și respectării normelor sale⁶.

Regulile de drept obligatorii pentru toate statele constituie astfel emenația propriei lor voințe, liber exprimată, așa cum aceasta rezultă din convenții sau cutume general acceptate ca exprimând principii de drept.

În practică statele nu trebuie și adesea nici nu pot să-și exprime consimțământul expres pentru fiecare regulă de drept internațional, natura consensuală a dreptului internațional având în vedere și consimțământul statelor membre ale societății internaționale la un moment dat asupra ansamblului de reguli care formează dreptul internațional al acestei perioade (de exemplu, situația noilor state care apar în sicietatea internațională). În acest caz, însă, statele individuale pot formula, în anumite limite, rezerve la unele norme de drept internațional, dacă acestea nu fac parte din ceea ce se numește jus cogens, norme imperative de la a căror acceptare și aplicare nu se poate deroga sau dacă anumite norme concrete sunt în mod evident inacceptabile pentru ele.

În dreptul internațional clasic, acordul de voință al statelor se manifestă cu precădere în domeniul interzicerii unui anumit comportament în relațiile cu celelalte state, fapt

⁶ I. Diaconu, *Manual de drept internațional public*, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p. 19.